

Αννα Καραμάνου: Η διάσταση του φύλου απουσιάζει από την ελληνική πολιτική

Η Αννα Καραμάνου

Στην Ελλάδα μόλις το 1952 κατέκτησαν οι γυναίκες το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Στην Τουρκία νωρίτερα, το 1934.

Αννα Καραμάνου

**Η Ευρώπη και τα δικαιώματα των γυναικών:
Ο εξευρωπαϊσμός σε Ελλάδα και Τουρκία –
συγκριτική ανάλυση**

Εκδόσεις Παπαζήση, 2015,
σελ. 711, τιμή 33,92 ευρώ

Στην Ελλάδα μόλις το 1952 κατέκτησαν οι γυναίκες το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Στην Τουρκία νωρίτερα, το 1934. Η Ελλάδα προηγήθηκε κατά 22 μόλις χρόνια της Τουρκίας στην αποποινικοποίηση της μοιχείας και ενώ είχε ήδη ενταχθεί στην ΕΕ. Το 1957 «η διαπραγμάτευση και η υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης ήταν μεν έργο των ανδρών, όμως συμπεριέλαβε ένα άρθρο για την ίση αμοιβή, που ανέδειξε την ΕΕ σε παράγοντα-κλειδί στη διαμόρφωση των έμφυλων σχέσεων». Ωστόσο η Ελλάδα του 21ου αιώνα καταλαμβάνει την 91η θέση, μεταξύ 142 χωρών, στη διεθνή κατάταξη του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ για την έμφυλη ισότητα. Και, όπως γράφει η **Αννα Καραμάνου**, τα στοιχεία του 2014 «δίνουν εικόνα χώρας περισσότερο Μέσης Ανατολής παρά μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Η ίδια, μια γυναίκα με έντονη κοινωνική και κινηματική δράση, θαυμάστρια της *Καλλιρρόης Παρρέν* αλλά και σύγχρονων ελληνίδων φεμινιστριών με μεγάλη προσφορά, όπως η **Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου** και η **Μαργαρίτα Παπανδρέου**, διετέλεσε πρόεδρος της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπου και θήτευσε ως μέλος των Σοσιαλιστών από το 1997 ως το 2004. Το βιβλίο που έγραψε βασίζεται στη διδακτορική της διατριβή, την πρώτη στην Ελλάδα που συναρμώνει (μέσω της Ιστορίας, της φεμινιστικής θεωρίας και της πρωτογενούς έρευνας) τις σπουδές φύλου με τη διεθνολογία: το αρχετυπικό μοντέλο της Λυσιστράτης λ.χ. με τη φιλειρηνική διάσταση της θεωρίας της *ήπιας δύναμης* (softpower).

Πρόκειται ουσιαστικά για μια συγκριτική μελέτη των έμφυλων σχέσεων στην πολιτική και στην κοινωνική διαδικασία εκσυγχρονισμού της Ελλάδας και της Τουρκίας. Η Αννα Καραμάνου,

με την οποία συνομίλησε «Το Βήμα», υποστηρίζει ότι η ισότητα ανδρών και γυναικών –όχι μονάχα η de jure που έχει εν πολλοίς επιτευχθεί και είναι σημαντική αλλά και η de facto, η πλέον ουσιαστική που παραμένει ζητούμενο –αποτελεί το βάθος και την ουσία της δημοκρατικής λειτουργίας του πολιτικού συστήματος και της κοινωνίας, της δικαιοσύνης και της ιδιότητας του πολίτη, το μέτρο της πολιτισμικής προόδου εν τέλει.

Η ίδια αναδεικνύει μια παραλληλία μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. «Και οι δύο χώρες, ενώ έχουν διαφορετική αφετηρία και ιστορία, παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες, όσον αφορά τις πελατειακές σχέσεις, τις καθυστερημένες οικονομικές και κοινωνικές δομές, τα δημοκρατικά ελλείμματα, την πατριαρχική / μεσογειακή / βαλκανική κουλτούρα και τη βαθιά επιρροή της θρησκείας». Δηλαδή; «Η οθωμανική κληρονομιά, όσο κι αν την ξορκίζουμε ορισμένοι, εξακολουθεί να είναι ισχυρή. Συνυπήρξαμε για 400 χρόνια, κακά τα ψέματα. Με στραβό θα κοιμηθείς, λέει η παροιμία, το πρωί θα αλληθωρίσεις. Αν δεν αποβάλουμε και τα τελευταία κατάλοιπα δεν πρόκειται να δούμε προκοπή» τόνισε η Άννα Καραμάνου.

Ο ρόλος της Εκκλησίας

«Στη χώρα μας αρνητικότατο ρόλο έχει διαδραματίσει, έχω την αίσθηση, η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία. Κάτι που δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς, δεν ξέρουμε κατά πόσον ο ρόλος της εμποδίζει την ανάπτυξη μιας χώρας. Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία δεν έστερξε ποτέ να στηρίξει τα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα των φύλων. Είναι ένας αναχρονιστικός οργανισμός που αποκλείει εξ ορισμού τις γυναίκες. Και στον κλήρο, εν πάση περιπτώσει, θα μπορούσαν να υπάρχουν θέσεις εργασίας και ευθύνης για τις γυναίκες. Στην ιεροσύνη θα είχαμε, πιστεύω, εντυπωσιακή

ανανέωση και πιο υγιή πνευματικότητα. Δεν επανέρχομαι καν στο σκάνδαλο του άβατου του Αγίου Ορους! Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία ήταν και παραμένει εχθρική και αμετακίνητη, κάτι που δεν συνέβη με άλλες χριστιανικές ομολογίες, όπως η προτεσταντική, για παράδειγμα, που ανοίχτηκε στην κοινωνική εξέλιξη και την αναγνώρισε».

Οχι ότι το Ισλάμ στην Τουρκία (όπου σήμερα έχει επιστρέψει κανονικότητα η μαντίλα) διαφέρει και πολύ εν προκειμένω. Η γειτονική χώρα ξεκίνησε καλά αλλά βιώνει πλέον ένα φοβερόπισωγύρισμα. «Η βασική διαφορά, στις αρχές του 20ού αιώνα, ήταν ότι ο Κεμάλ είχε απεριόριστες εξουσίες, επέβαλε μόνος τον εκσυγχρονισμό και τον εξευρωπαϊσμό από τα πάνω (και έναν «κρατικό φεμινισμό»). Ο Ατατούρκ είχε μανία με την παιδεία, έχτιζε μαζικά σχολεία και παρότρυνε τις γυναίκες να τα παρακολουθήσουν. Το αντίστοιχο ποσοστό τότε ήταν μεγαλύτερο σε σχέση με την Ελλάδα. Ο Βενιζέλος, παρότι ευρωπαϊστής και ανοιχτόμυαλος, και παρότι αναγνώρισε στις γυναίκες το δικαίωμα ψήφου στο τέλος, είχε περιορισμένες εξουσίες και δρούσε σε ανώμαλο έδαφος, λάμβανε υπ' όψιν το πολιτικό κόστος. Παραθέτω λ.χ. τις αγορεύσεις των κοινοβουλευτικών ανδρών της εποχής, πώς υποτιμούσαν, περιφρονούσαν και χλεύαζαν τις γυναίκες που ζητούσαν ίσα δικαιώματα».

Η διεκδίκηση αυτή ενεργοποιήθηκε νωρίτερα. «Η πρωτοπόρα σκέψη του Ρήγα Βελεστινλή και η επίδρασή του στη θέση των γυναικών έχει ως σήμερα παραγνωριστεί. Την περίοδο που ακόμη και στο πλαίσιο της Γαλλικής Επανάστασης δεν είχαν αναγνωριστεί ίσα δικαιώματα στις γυναίκες, εκείνος υποστήριζε ότι αγόρια και κορίτσια πρέπει να λαμβάνουν την ίδια εκπαίδευση, και τα κορίτσια να φέρουν όπλα αν μπορούν και εφόσον χρειαστεί. Ο Ρήγας, πιστεύω, ήταν αυτός που ενέπνευσε τις

*Ελληνίδες να συμμετάσχουν μαζικά στην
Επανάσταση του 1821, ασχέτως αν μετά την
Απελευθέρωση τις έκλεισαν οι πατριαρχικές
δομές και πάλι στο σπίτι! Σας υπενθυμίζω,
βέβαια, ότι η Ολυμπία ντε Γκουζ
αποκεφαλίστηκε από τους γάλλους
επαναστάτες επειδή τόλμησε να ζητήσει
ισότητα».*

Πρέπει να γίνει κατανοητό, κατέληξε η Αννα
Καραμάνου, ότι «η φεμινιστική επανάσταση
έγινε από μια χούφτα μορφωμένες γυναίκες και
στην Ελλάδα και στην Τουρκία, που βγήκαν
μπροστά και υποχρέωσαν τους άνδρες
πολιτικούς να νομοθετήσουν», κάτι που πρέπει
να θυμόμαστε γιατί «η διάσταση του φύλου
απουσιάζει από την άσκηση πολιτικής στην
Ελλάδα ακόμη και σήμερα».

* Το βιβλίο παρουσιάζεται τη Δευτέρα 7
Μαρτίου και ώρα 12.00 στην αίθουσα
εκδηλώσεων του βιβλιοπωλείου ΙΑΝΟΣ στην
Αθήνα (Σταδίου 24). Ομιλητές: Θάνος Βερέμης,
Μαριέττα Γιαννάκου, Αννα Διαμαντοπούλου,
Παναγιώτης Ιωακειμίδης. Συντονίζει η Κατερίνα
Δασκαλάκη και προλογίζει ο Σωτήρης Ντάλης.